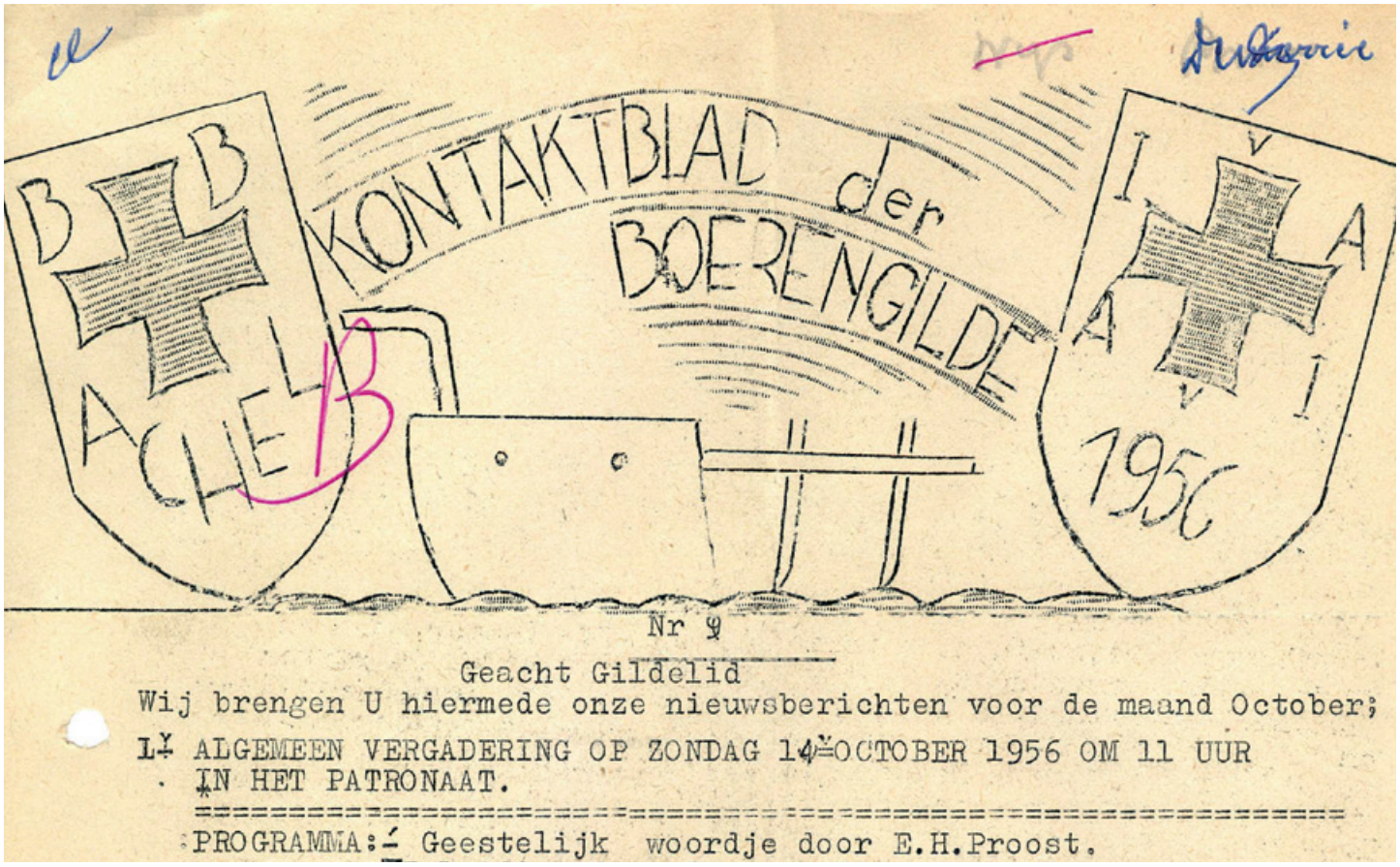
KONTAKTBLAD der BOERENGILDE

ACHEL

1956

Nr 9

Geacht Gildelid

Wij brengen U hiermede onze nieuwsberichten voor de maand October;

1e ALGEMEEN VERGADERING OP ZONDAG 14e OCTOBER 1956 OM 11 UUR IN HET PATRONAAT.

PROGRAMMA:- Geestelijk woordje door E.H.Proost.

Detail uit titelpagina 'Kontaktblad der Boerengilde Achel 1956'. (Archief Landelijke Gilden Belgische Boerenbond KADOC-KU Leuven)

XIX

De collecties van KADOC-KU Leuven

Een schatkamer voor de lokale geschiedenis

Dr. Godfried Kwanten

Er is wellicht geen domein van onze samenleving te bedenken waarop religie geen invloed uitoefende: onderwijs, ziekenzorg, sociale actie, kunst en cultuur, jeugdbeweging en ontwikkelingssamenwerking, maar ook politiek, media, landbouw en economie. KADOC, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving van de KU Leuven, is een centrum dat zich al ruim veertig jaar toelegt op de veilige bewaring, het deskundige beheer, de maximale ontsluiting en het wetenschappelijk onderzoek van het historische erfgoed dat het resultaat is van die wisselwerking tussen religie, cultuur en samenleving. KADOC is als interfacultair

centrum werkzaam in de schoot van de KU Leuven en wordt als landelijke bewaarinstelling van erfgoed gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Het beheert de publicaties, archieven en audiovisuele materialen van personen, organisaties en families vanaf 1750.

KADOC-KU Leuven bewaart geen lokale archieven, maar legt zich enkel toe op het aantrekken, bewaren en toegankelijk stellen van erfgoed van het *bovenlokale* niveau (internationaal, landelijk, provinciaal, arrondissementeel). Minder bekend is evenwel dat die bovenlokale collecties vaak ook een schat aan gegevens bevatten voor de *lokale geschiedenis*. Over alle gemeenten en parochies in Vlaanderen is informatie aanwezig, soms beperkt, maar vaak ook overvloedig. De beoefenaar van de heemkunde komt ruim aan zijn/haar trekken. Velen vonden trouwens hun weg al naar de KADOC-leeszaal; bij anderen bestaat er – ten onrechte – nog wat drempelvrees. Enkele dwarsdoorsneden uit de KADOC-collectie kunnen heemkundigen misschien over de streep trekken om de verplaatsing naar Leuven te maken. Ik voeg ter illustratie ook enkele voorbeelden toe met betrekking tot mijn 'heem' van afkomst, het Noord-Limburgse Achel.

Sociale en religieuze organisaties voor jong en oud

Zo zijn in heel wat nationale of provinciale archieven van sociale organisaties voor volwassenen (ACW, KWB, KAV/Femma, NCMV/Unizo, CMVB-Markant, mutualiteiten enzovoort) ook lokale dossiers te vinden die de plaatselijke werking documenteren. De bestanden van de Belgische Boerenbond zijn het beste voorbeeld daarvan. Het gedisciplineerde archiefbeheer van het Leuvense hoofdkwartier leidde tot rijke bundels over de activiteiten van boerengilden, coöperatieve bedrijven (melkerijen), veilingen, veefokkers of ruiterverenigingen. Wat Achel betreft, zijn er dossiers van de Landelijke Gilde (vanaf 1919), de aankoopafdeling (AVEVE vanaf 1927), de Landelijke Rijvereniging (vanaf 1950) en de Samenverkoop Varkens (1952-1956). Doorgaans bevatten die werkingsverslagen, ledenlijsten, bestuursverslagen en -lijsten, persknipsels, briefwisseling met de Leuvense hoofdzetel, rapporten van inspecteurs/consulenten en financiële gegevens (jaarrekeningen, balansen). Vermeldenswaardig zijn de archiefdozen over de zuivelfabriek Sint-Isidorus CV, gelegen in Sint-Huibrechts-Lille, maar met aandeelhouders-landbouwers en werknemers uit de omliggende gemeenten. Ze bevatten uitgebreide bedrijfs- en productiegegevens vanaf 1936. Aan het archief van de Landelijke Rijvereniging is een uitgebreide collectie 'ruiterkaarten' verbonden. Die zijn alfabetisch gerangschikt op naam van een ruiter-lid en geven voor de jaren 1960-1980 informatie over diens paard(en), zijn klasse, de deelname aan en uitslagen tijdens toernooien en de gevolgde ruiteropleidingen. Al die bronnen samen laten toe een gedetailleerd beeld te schetsen van een kleine eeuw organisatieleven van landbouwers in een plattelandsgemeente. Ze maken onder andere duidelijk hoeveel leden bepaalde verenigingen telde, wie er lid was, wie er in de organisaties 'aan de kar' trok, welke activiteiten er werden georganiseerd en welke ondersteuning er werd geboden en hoe de relatie was met de hoofdzetel en met andere verenigingen in de gemeenten. Ze belichten de rol van de proost, de specifieke problemen waarmee de lokale boeren kampten en de feesten en tornooien die werden georganiseerd.

Ook in archieven van christelijke jeugdorganisaties als KAJ, VKAJ, BJB-KLJ, Chiro, KSA-VKSJ, scouts en meisjesgidsen vinden we doorgaans lokale informatie, zij het dat de archiefvorming daar vaak niet zo volgens de regels van de kunst verliep. Dat leidde tot ontbrekende of onvolledige dossiers.

Voor Achel zijn enkele dossiers van de lokale afdeling van de christelijke middenstandsjeugd aanwezig uit de jaren 1950. De rijkste bundels zijn die van de Boeren Jeugd Bond (BJB, later Katholieke Landelijke Jeugd of KLJ). Ze vangen aan in 1928 en werpen een licht op bestuur, leden, activiteiten en programma's van die lokale jeugdgroep.

Boerinnengilde Achel, bijeenkomst van jonge moeders 1948. (Fotocollectie KVLV/Vrouwen met Vaart, KADOC-KU Leuven)

Verder schuilen in de bestanden van religieuze congregaties en orden pareltjes voor de lokale geschiedenis. Kloosters, apostolaatswerken (scholen, ziekenhuizen) en leden (vrouwelijke en mannelijke religieuzen afkomstig van of werkzaam in een bepaalde stad of gemeente) komen er uitvoerig aan bod. Alleen al in het archief van de annonciaden van Huldenberg bevindt zich informatie van en over ruim 120 kloosters en 1.750 leden. Vergelijkbare bundels zijn aanwezig over kloosters en leden van tientallen, vaak sterk lokaal verankerde religieuze instituten van mannen en vrouwen. Naast de dossiers van scholen ingericht door de religieuze instituten, vind je in KADOC overigens ook bundels van katholieke lagere scholen – ook die van Achel – waarvan een parochiale vzw optrad als inrichtende macht. Die starten vaak in de jaren 1920 en werden als één bestand overgedragen door de koepelorganisatie van lagere scholen in wat nu Katholiek Onderwijs Vlaanderen heet.

Cultuur, kunst en politiek

Ook zijn er de archieven van lokale cultuurverenigingen. Het archief van het Davidsfonds spreekt het meest tot de verbeelding. Terwijl er wellicht op het lokale niveau nauwelijks nog documenten bewaard bleven, gaan de bundels uit het archief van het Nationaal Secretariaat vaak terug tot de Eerste Wereldoorlog, soms zelfs tot het einde van de negentiende eeuw. Het dossier 'Achel' start pas in 1952. Het bevat onder andere werkingsverslagen, briefwisseling met het Nationaal Secretariaat en verslagen van het bestuur. Verscholen tussen de stukken bevinden zich ook enkele documenten over de oprichting (1955) van een 'Achelse Kulturele Raad', waar de lokale Davidsfondsafdeling bij betrokken was.

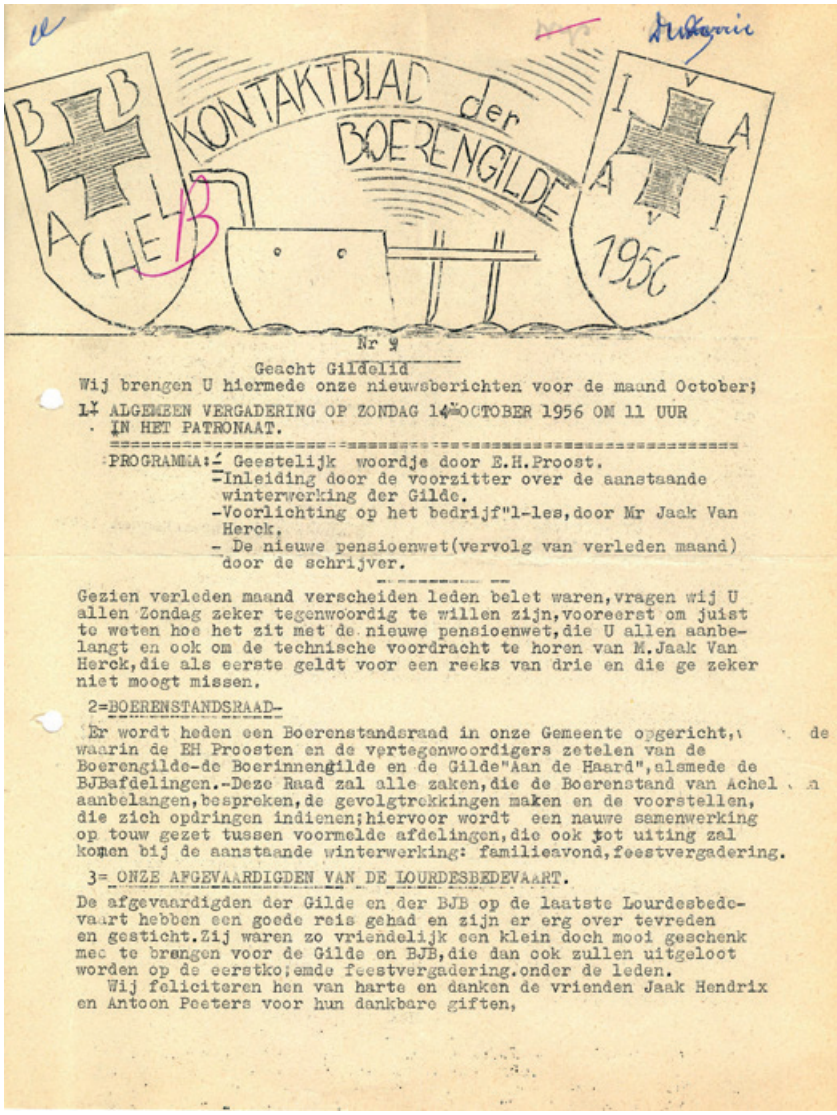

KONTAKTBLAD der BOERENGILDE

ACHEL 1956

Nr 9

Geacht Gildelid

Wij brengen U hiermede onze nieuwsberichten voor de maand October;

1= ALGEMEEN VERGADERING OP ZONDAG 14 OCTOBER 1956 OM 11 UUR IN HET PATRONAAT.

PROGRAMMA:- Geestelijk woordje door E.H.Proost.
-Inleiding door de voorzitter over de aanstaande winterwerking der Gilde.
-Voorlichting op het bedrijf"1-les,door Mr Jaak Van Herck.
- De nieuwe pensioenwet(vervolg van verleden maand) door de schrijver.

Gezien verleden maand verscheiden leden belet waren,vragen wij U allen Zondag zeker tegenwoordig te willen zijn,vooreerst om juist te weten hoe het zit met de nieuwe pensioenwet,die U allen aanbelangt en ook om de technische voordracht te horen van M.Jaak Van Herck,die als eerste geldt voor een reeks van drie en die ge zeker niet moogt missen.

2=BOERENSTANDSRAAD-

Er wordt heden een Boerenstandsraad in onze Gemeente opgericht, de waarin de EH Proosten en de vertegenwoordigers zetelen van de Boerengilde-de Boerinnengilde en de Gilde"Aan de Haard",alsmede de BJBafdelingen.-Deze Raad zal alle zaken,die de Boerenstand van Achel aanbelangen,bespreken,de gevolgtrekkingen maken en de voorstellen, die zich opdringen indienen;hiervoor wordt een nauwe samenwerking op touw gezet tussen voormelde afdelingen,die ook tot uiting zal komen bij de aanstaande winterwerking: familieavond,feestvergadering.

3= ONZE AFGEVAARDIGDEN VAN DE LOURDESBEDEVAART.

De afgevaardigden der Gilde en der BJB op de laatste Lourdesbedevaart hebben een goede reis gehad en zijn er erg over tevreden en gesticht.Zij waren zo vriendelijk een klein doch mooi geschenk mee te brengen voor de Gilde en BJB,die dan ook zullen uitgeloot worden op de eerstkomende feestvergadering.onder de leden.
Wij feliciteren hen van harte en danken de vrienden Jaak Hendrix en Antoon Peeters voor hun dankbare giften,

Titelpagina 'Kontaktblad der Boerengilde Achel 1956'. (Archief Landelijke Gilden Belgische Boerenbond KADOC-KU Leuven)

Archieven van federaties van schutterijen, toneelgezelschappen en muziekverenigingen als harmonieën en fanfares belichten eveneens de lokale werking. Verder bevatten de archieven van glazeniers (zoals Capronnier, Dobbelaere, Martens, Ladon), architecten (Marc Dessauvage), orgelbouwers (Pels-D'Hondt), kerkschilders-beeldhouwers (Bressers-Blanchaert) unieke technische en inhoudelijke inlichtingen over projecten in kerken, kapellen en kloosters overal in Vlaanderen/België. Voor Achel is een mooie collectie ontwerpen (1962) van glasramen aanwezig van Michel Martens voor de modernistische kerk van de parochie Achel-Statie. In het archief van een andere glazenier, Jan Wouters, schuilen dan weer documenten (tekeningen, correspondentie) over de glasramen van de kerk van de Achelse trappistenabdij. Het zou de moeite lonen te onderzoeken of deze ontwerpen ook daadwerkelijk werden uitgevoerd, of er misschien werd afgeweken van de oorspronkelijke plannen en hoe de relatie kunstenaar-kerkfabriek verliep.

Ten slotte bewaart KADOC archieven van lokale politici die ook op het nationale/regionale plan een rol speelden. Hun archieven herbergen

Het muziekkorps van de Achelse KAJ tijdens haar Paasactie, z.d. (Fotocollectie KAJ, KADOC-KU Leuven)

(politieke) dossiers met een plaatselijk karakter, naast documenten die samenhangen met de lijstvorming, de gemeenteraadsverkiezingen en de coalitievorming. Wat de lokale verkiezingspropaganda betreft, bouwde KADOC een apart klassement uit dat op plaatsnaam werd ontsloten.

Naast het klassieke archief, bevatten die lokale bestanden doorgaans ook audiovisueel materiaal, zoals foto's, prenten, affiches, vlaggen, tekeningen, architectuurplannen, prentkaarten, bid- en gelegenheidsprentjes. Verder wordt het archief vaak vergezeld van gedrukte documenten, zoals lokale en regionale weekbladen, collegeblaadjes, palmaressen, publicaties over lokale vereringen, organisaties of evenementen.

Aan de slag

Dat lokale erfgoed is een schitterende bron voor veel aspecten van het kerkelijk, religieus, onderwijskundig, sociaal en cultureel leven in parochies en gemeenten. Het werpt een licht op de geschiedenis van gebouwen en kunstwerken, sport en ontspanning, emancipatie en opleiding en economische activiteiten. Eveneens brengt het de onderzoeker biografische informatie over lokale prominenten, politici, bestuurders, onderwijzers en geestelijken. In het algemeen laat het toe zich een beeld te vormen van de rol en de dynamiek van het lokale verenigingsleven en de plaats daarin van (leidende) figuren.

in het algemeen laat het toe zich een beeld te vormen van de rol en de dynamiek van het lokale verenigingsleven en de plaats daarin van (leidende) figuren

Informatie over een bepaalde lokaliteit is in KADOC niet geordend op plaatsnaam, maar moet gezocht worden in diverse archiefgehelen, onder diverse 'archiefvormers'. Daarom is het aangewezen dat, vooraleer een lezer een eerste bezoek brengt aan de KADOC-leeszaal, hij zijn opzoekingswerk wat voorbereidt. Dat kan aan de hand van de online-databaken LIAS, ODIS en LIMO. De eerste (http://abs.lias.be/Query/suchinfo.aspx) biedt een zicht op de instrumenten die de

archieven beschrijven en ontsluiten. De tweede (www.odis.be) verstrekt informatie over personen, organisaties, gebouwen, gebeurtenissen, publicaties en archieven. De derde is de onlinecatalogus (http://limo.libis.be/primo_library/libweb/action/search.do?vid=KADOC) die de bibliotheek van KADOC ontsluit. Of volg als lezer het stappenplan op de webpagina https://kadoc.kuleuven.be/leeszaal/faq.

KADOC hecht ook veel waarde aan een rechtstreeks contact met zijn lezers. Indien u met bepaalde concrete onderzoeksvragen zit, kunt u ons steeds contacteren via postmaster@kadoc.kuleuven.be. De leeszaalmedewerkers zullen u zo goed mogelijk bijstaan en oriënteren bij uw zoektocht in het KADOC-erfgoed.

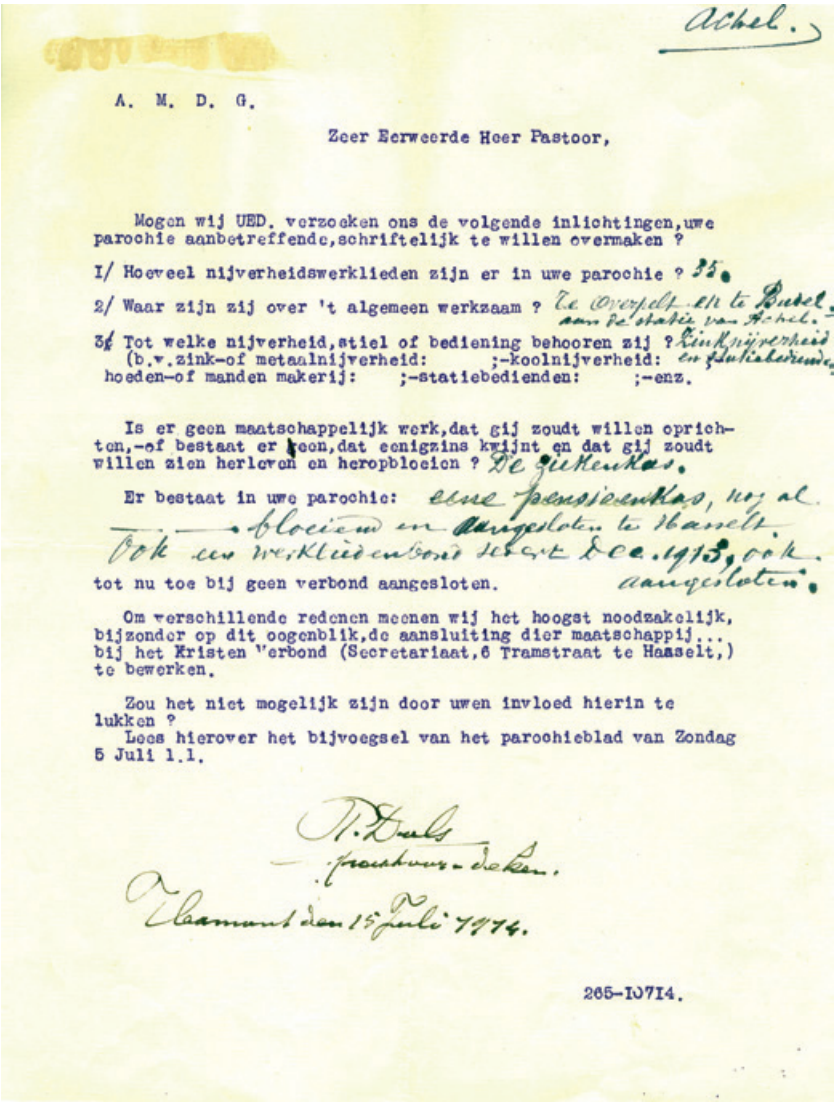
Achel.

A. M. D. G.

Zeer Eerweerde Heer Pastoor,

Mogen wij UED. verzoeken ons de volgende inlichtingen, uwe parochie aanbetreffende, schriftelijk te willen overmaken ?

I/ Hoeveel nijverheidswerklieden zijn er in uwe parochie ? 35.

2/ Waar zijn zij over 't algemeen werkzaam ? Te Overpelt en te Budel, aan de statie van Achel.

3/ Tot welke nijverheid, stiel of bediening behooren zij ? Zinknijverheid en fabrikeerende
(b.v. zink-of metaalnijverheid: ;-koolnijverheid:
hoeden-of manden makerij: ;-statiebedienden: ;-enz.

Is er geen maatschappelijk werk, dat gij zoudt willen oprichten, -of bestaat er geen, dat eenigzins kwijnt en dat gij zoudt willen zien herleven en heropbloeien ? De ziekenkas.

Er bestaat in uwe parochie: eene pensioenkas, nog al bloeiend en aangesloten te Hasselt. Ook een werkliedenbond sedert Dec. 1913, ook aangesloten.
tot nu toe bij geen verbond aangesloten.

Om verschillende redenen meenen wij het hoogst noodzakelijk, bijzonder op dit oogenblik, de aansluiting dier maatschappij... bij het Kristen Verbond (Secretariaat, 6 Tramstraat te Haasselt,) te bewerken.

Zou het niet mogelijk zijn door uwen invloed hierin te lukken ?
Lees hierover het bijvoegsel van het parochieblad van Zondag 5 Juli l.l.

N. Daels
pastoor-dekan.

Vlaamsch den 15 Juli 1914.

265-10714.

Enquêteformulier over de 'nijverheidswerklieden' en hun vereniging in Achel in 1914. (Archief Pieter Jan Broekx, 704 KADOC-KU Leuven)

Biografie

Godfried Kwanten (1960) behaalde een doctoraat in de Geschiedenis aan de KU Leuven. Sinds 1987 is hij hoofd van de afdeling Behoud en Beheer in KADOC-KU Leuven, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving. Zijn onderzoek handelt over de politieke, sociale (arbeidersbeweging) en kerkelijke geschiedenis van België in de vorige eeuw. Hij publiceerde eveneens over archiefthema's. In de interuniversitaire Manama 'Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer' doceert hij een theoretisch en methodologisch college.